

Suomessa on toteutettu vuodesta 2007 lähtien yhteensä lähes 100 kuntaliitosta. Kuntien lukumäärä on vähentynyt tuona aikana 416 kunnasta 317 kuntaan. Kriisikuntaliitoksia eli taloudellisesta asemasta johtuneita liitoksia on puolestaan tehty vuosina 2006–2017 yhteensä 26.

Kuntaliitoksista on tehty useita tutkimuksia. Kuntaliitoksia on kuitenkin tutkittu vähän siihen verrattuna, kuinka suuri painoarvo kuntaliitoksilla on ollut yhteiskunnallisessa keskustelussa (Koski, Kyösti & Halonen 2013).

Jo tehtyjen tutkimusten (esim. Paras-hankkeen tutkimukset) perusteella on todettu, ettei liitosten taloudellisia vaikutuksia voida selvitysvaiheessa varmasti todeta, tarkasteluajanjakson tulee olla riittävän pitkä ja nykyhetken vertaaminen menneeseen on vaikeaa muiden toimintaympäristön muutosten vuoksi. Tämä on omiaan aiheuttamaan epävarmuutta kuntaliitoksiin liittyvissä päätöksentekotilanteissa.

Kuntaliitosprosesseissa tuotetaan paljon tietoa talousperusteista sekä taloudellisista vaikutuksista, mutta se, miten tietoa hyödynnetään, hyödynnetäänkö sitä täysimääräisesti ja miten esim. talousselvityksiä käytetään osana päätöksentekoa, ei juuri ole tutkittu. Kuntaliitoksia koskevat tutkimukset eivät ole myöskään analysoineet sitä, miten päätöksenteossa kuntaliitoksen taloudellisia edellytyksiä, liitoksen taloudellisia hyötyjä ja haittoja ja liitoksen tuomien muutosten vaikutuksia on osana päätöksentekoa arvioitu ja mikä merkitys näillä on liitosta koskeviin päätöksiin kuten yhdistymissopimuksen hyväksymiseen.

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on oletus, että edellä kerrotut hankaluudet vaikuttavat myös siihen, miten selvitysprosesseissa tuotettua informaatiota hyödynnetään tai hyödynnetäänkö sitä lainkaan. Koska taloudellisten vaikutusten arviointi ja tuotetun informaation ymmärtäminen ja hyödyntäminen on vaikeaa erityisesti luottamushenkilöille, joista enemmistö ei ole talouden asiantuntijoita, on mahdollista ja todennäköistä, että talousnäkökulmaa ja tuotettua informaatiota ei ole osana päätöksentekoa pystytty hyödyntämään riittävästi tai tuotettu informaatio ei ole sellaista, mitä päätöksentekijät osaisivat hyödyntää. Kuntaliitosprosesseissa tuotetaan paljon informaatiota, mutta oletettavasti vain osaa informaatiosta käytetään hyödyksi eli on näin ollen relevanttia päätöksiä tehtäessä.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kuntaliitosprosesseja koskevaa päätöksentekoa ja erityisesti selvityksissä tuotetun talousaineiston ja – ja laskentainformaation relevanssia, roolia ja hyödyntämistä osana päätöksentekoprosessia.

Tutkimus on luonteeltaan empiirinen, joka pohjautuu sekä valittujen kuntaliitosselvitysten olemassa olevaan dokumenttiaineistoon että kysely- ja haastattelututkimuksen pohjalta saatavaan aineistoon. Kaikkien tutkimukseen valittujen kuntaliitostapausten osalta toteutetaan luottamushenkilö- ja viranhaltijahaastatteluja ja kyselyitä. Osana tutkimusta toteutetaan myös valittujen kuntajakoselvittäjien haastattelut. Tarkoituksena on selvittää luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja kuntajakoselvittäjien näkökulma tuotetusta aineistosta ja sen roolista osana päätöksentekoa ja siitä, mikä on kunkin toimijan ja sidosryhmän näkökulmasta relevanttia talousinformaatiota ja miten nämä eroavat toisistaan.

Tutkimus toteutetaan tapaustutkimuksena ja neljän artikkelin avulla, joista ensimmäisen työstäminen on aloitettu v. 2016. Tutkimusaineiston (tuotettu talousinformaatio, haastattelut, kyselyt ja päätöksentekoprosessien analysointi) perusteella selvitetään, mikä osa tuotetusta talousinformaatiosta on itse päätöksenteon kannalta relevanttia tietoa.

Tutkimuksessa hyödynnettävä teoreettinen kirjallisuus ja tutkimuksen viitekehys muodostuu useista eri tarkastelunäkökulmista. Pääpaino on kuitenkin päätöksentekoon sekä informaation relevanssiin ja hyödyntämiseen liittyvässä tieteellisessä keskustelussa. Teoreettinen tausta rakentuu näin ollen kuntaliitoksiin tai muihin taloudellista arviointia ja talousinformaation hyödyntämistä koskeviin päätöksentekotilanteisiin kohdentuvista tieteellisen keskustelun näkökulmista. Tämän lisäksi muut kuntarakennemuutoksia koskevat tieteelliset keskustelut toimivat tutkimuksen tausta-aineistona.

Yhteystiedot: Hanna Hurmola-Remmi (hanna.hurmola-remmi@hollola.fi)